

Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi
Norske Reindriftsamers Landsforbund
Nørjen Båatsoesaemiej Rijkkesaervie
Sami Reindeer Herders' Association of Norway

Tromsø den 26.04.2018

Sametinget
Ávjovárgeaidnu 50
9730 Karasjok

Innspill til mandat for Sannhetskommisjon

NRL viser til Deres høringsbrev av 25. februar d.å., og vil med dette få fremme innspill til mandatet for Sannhetskommisjonen.

Innledning:

Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) mener at tiden er inne for å få belyst konsekvensene av fornorskingspolitikken, herunder hvordan koloniserings- og assimileringssprossene har påvirket livet til den samiske befolkningen helt fram til i dag. I denne sammenheng kan det vises til uttalelsen fra Statsminister Erna Solberg under Tråante 2017, hvor hun karakteriserte fornorskningen som et svart kapittel i den norske historien og som blant annet førte til fortielser om egen identitet.

NRLs forventninger til kommisjonens arbeid:

NRL har derfor en forventning om at det gjennom denne prosessen blir belyst hva som faktisk skjedde under fornorskingsprosessen og hvilke konsekvenser det fikk for det samiske folk som et kollektiv og for samer som enkeltpersoner. I denne prosessen må det også avdekkes hvilke myndigheter som må ta sitt ansvar for det som skjedde, hvordan det kan jobbes for å endre de mekanismer som ennå virker som følge av denne prosessen.

Vårt syn er at for å kunne få en bedre framtid, må man bli ferdig med fortiden – en fortid som fortsatt preger mange samer i dag. Dette krever at man har en felles forståelse og enighet om historien, og at de erfaringer og opplevelser som mange samer sitter med i dag, blir håndtert med respekt. Dette er en viktig forutsetning for å kunne ta neste steg, som handler om forsoning og aksept.

For NRL er noe av det viktigste man kan oppnå med en sannhets – og forsoningskommisjon, å få dokumentert og korrigert kunnskapen om vår nære

historie for hele den oppvoksende generasjon i Norge. Dette er for det første viktig for å kunne skape en større forståelse mellom grupper med ulike interesser, og som kan bidra til å dempe de skarpe interessekonfliktene som vi ofte ser i dag, spesielt innenfor det samiske reinbeiteområdet. For det andre vil dette være bevisstgjørende og viktig i sameksistensen mellom samer og nordmenn i framtiden. For det tredje vil dette være viktig i forhold til Norge som nasjon, der alle kan føle en naturlig tilhørighet og være en inkludert del av det norske samfunnet.

Hva bør inngå i kommisjonens mandat og hvor bør arbeidet starte:

Fornorskningspolitikken har ført til en marginalisering av en hel kultur, ikke bare identitetsmessig, sosialt og språklig sett, men også i forhold til næringsutøvelsen. For å få et helhetlig bilde av fornorskningsprosessen og dets konsekvenser, krever dette en vid tilnærming til det som skal utredes og dokumenteres.

Reindriften har vært en viktig språklig og kulturell identitetsbærer, men for oss som fortsatt driver i næringen, ser at næringen presses fra alle kanter og bokstavelig talt «taper terreng» på bekostning av andre interesser. Dette skjer med myndighetenes og domstolenes velsignelse. For reindriften del har myndighetenes holdninger og syn på næringen ført til en utstrakt kolonisering av reindriften områder. Reindriften har ikke bare tapt beiterettigheter, men også aksessoriske rettigheter som eksempelvis jakt, fangst og fiske. På toppen av dette har næringen, særlig i det sørsamiske området, hatt store økonomiske belastninger i form av bøter og erstatningsutbetalinger som følge av påståtte skader forvoldt av rein. Dette har blant annet ført til at mange familier er blitt tvunget ut av næringen.

NRL mener at både tidligere og dagens reindriftslovgivning er utformet med den hensikt å beskytte andre interesser mot reindriften. Lovgivningen gar også bidratt til å underminere viktige strukturer og organiseringsformer i reindriften, herunder siidasystemet som en organisatorisk enhet og rettighetsbærer. I stedet for at myndighetene har respektert dette i utformingen av regelverket, har næringen blitt tredd over hodene et forvaltningssystem som er utformet etter en mal fra det norske jordbruket. Dette har blant annet ført til at næringen har tapt, og fortsatt taper eksisterende rettigheter, nettopp fordi man har en lovgivning som en bygger på statlige myndigheters tidlige holdninger om at reindriften er en mindreverdige næring som ikke var verdt å ivareta, fordi den ville dø ut av seg selv. NRL har derfor en forventning om at sannhetskommisjonens mandat skal omfatte en redegjørelse for tidligere lover og regler som har bidratt til å diskriminere samer. I denne sammenheng må det samles inn historiske fakta så langt som det lar seg gjøre, samt se på om disse fortsatt er toneangivende for dagens lovverk, og hvis så er tilfelle, foreslå lovendringer som kan bøte på dette. Det vil også være nødvendig å gå

gjennom jordskiftesystemets avgjørelser som har ført til tap av beiteland og andre rettigheter, samt andre rettsavgjørelser som er blitt fattet på feilt grunnlag.

NRL vil foreslå at kommisjonen starter sitt arbeid i de sørsamiske områdene. Reindriften tapte store deler av beitelandet i disse områdene, blant annet ble hele 33 kommuner urettmessig fredet mot rein. Derfor må det foretas en gjennomgang av lappekommisjonens arbeid. NRL mener at reindriftens urettmessige tap av beiteområder skal reverseres, slik at reinbeiteområdenes så langt som mulig bringes i samsvar med de opprinnelige bruksområdene. Dette er områder som samene ble jaget bort fra i overgangen fra 1800 til 1900—tallet, med velsignelse fra statlige myndigheter.

NRL mener at det snarlig bør gjennomføres en kartlegging av den samiske bruken av disse områdene. En slik kartlegging må blant annet bygge på kulturminneregistreringer, hvor terrenget gjennomgås av samiske fagfolk og fagfolk med samiske kunnskaper. Dette vil for øvrig være en naturlig oppfølging av SRU II.

Hvem bør sitte i kommisjonen:

NRL mener det også er naturlig at samene utgjør en overvekt i sannhetskommisjon, og at lederen er samlende og har samisk bakgrunn. Av fagekspertise er både historisk- og juridisk kompetanse viktig. Uansett hvem som blir valgt inn i kommisjonen, er det viktig at de har legitimitet og tillit, spesielt med tanke på at kommisjonen skal jobbe i tett kontakt med folk om et tema som for mange fortsatt er vanskelig å snakke om. Kommisjonen må forankre sitt arbeid, både i det samiske samfunnet og samfunnet for øvrig

Hva bør kunnskapen brukes til:

Kommisjonens arbeid vil avdekke kunnskaper som naturlig bør inngå i nasjonens historieverk. Kunnskapen må også innbakes i pensumverk tilpasset alder i skoleverket, på lik linje med undervisning om lokale forhold som ellers inngår i skoleverket. Dette må inn på alle trinn i lærerutdanningen, og på universitetsnivå.

Dette blir viktig å følge opp ovenfor alle kunnskapsinstitusjoner, som må tilpasse sin viten- og kunnskap til den sannhet som blir dokumentert gjennom kommisjonens arbeid. En annen konsekvens må være at kommisjonen fremmer forslag til konkrete tiltak som statlige myndigheter må følge opp.

Forsoning:

NRL mener det er viktig å klargjøre hvordan kommisjonens arbeid kan lede til forsoning, dersom dette blir en del av kommisjonens intensjon. For NRL handler

forsoningselementet ikke om at kommisjonens arbeid i seg selv skal være en «plaster på såret». En beskrivelse av sannheten bidrar ikke alene til at saken er brakt ut av verden, og at samene nå kan forsones med sin egen historie. Forsoning må baseres på en gjensidig forståelse av hva som har skjedd, og hvordan dette har påvirket livet til de som ble berørt. Der det er gjort urett, må uretten rettes opp. Dette handler om storsamfunnet erkjennelse av at det som skjedde, var feil og at det foreligger en vilje til å gjøre noe med dette. NRL har imidlertid en klar oppfatning om at før det kan iverksettes en forsoningsprosess, må sannheten først avdekkes.

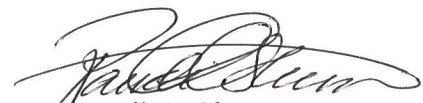
Avsluttende bemerkninger:

NRL mener kommisjonen må gis økonomiske rammer som gjør at de kan gjennomføre et grundig arbeid. Kommisjonen må gis tid og rom for arbeidet, spesielt fordi det vil være nødvendig å gjennomføre intervjuer med tidsvitner.

NRL mener statlige myndigheter har en historisk mulighet og plikt til å gjennomføre tiltak for å bøte på skadene som ble påført det samiske folk. Tiltakene må bidra til å revitalisere den samiske kulturen som helhet, og gi et kulturelt løft som er basert på samenes egne premisser. Dette vil bidra til å skape et grunnlag for at vi kan leve i et samkvem basert på gjensidig respekt, aksept og toleranse.

Mvh
Norske Reindriftsamers Landsforbund

(Sign.)
v/ Ellinor Marita Jåma
Leder

Randi A. Skum
Seniorrådgiver